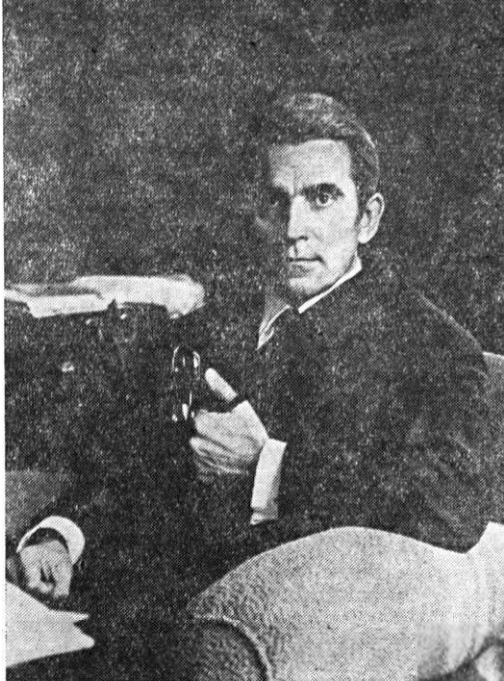

■ MIHNEA
GHEORGHIU

Istoria ca martor

În dramaturgia istorică dedicată făuritorului primei Uniri politice a țărilor române se înscriu câteva lucrări remarcabile (teatru și film), și se vor mai realiza desigur altele, pentru că figura celui erou fără seamăn este aptă și vrednică de evocări patetice. De asemenea — așa cum am observat, cu prilejul marcării celor 375 de ani de la acel eveniment crucial —, scria lucrărilor ce consemnează cercetările științifice ale istorici lui Mihai-Vodă Viteazul a adunat, de la Bălcescu încoace, mii de pagini de analiză și exegeză, întemeiate pe adevăruri incontestabile. Tradiția orală despre eroul popular a servit, la rîndul ei, completării unui portret în toate privințele mai autentice și mai durabil decît l-am moștenit din cartea de istorie elementară, în direcția spre care se îndreaptă astăzi, în lumea întreagă, ISTORIA CA MARTOR, într-un proces politic de o vîrstă cu ea.

Rolul dramaturgului contemporan în aceste circumstanțe determinate este de a oferi publicului său o versiune artistică personală, cît mai sugestivă, deci cît mai actuală, despre niște evenimente (conflicte) al căror curs și dezvoltămînt sînt, de la început, cunoscute tuturor.

În legătură cu piesa de teatru Capul, am scris despre toate acestea în „argumentul” care prefațează textul apărut în volumul Unul în doi, la editura „Eminescu”, astă-primăvară, odată cu intrarea piesei în repetiție la Teatrele Naționale din București și Craiova. În volumul menționat am reunit înadîns Capul și Zodia Taurului, considerînd că între ele există o trăsătură de unire intrinsecă — relația dialectică intimă dintre evenimentele și eroii anilor 1601 și 1821, Mihai și Tudor, ambii porniți din teritoriul folcloric oltenesc, și, pe de altă parte, dintre fondul lor istoric, adică social-politic, și conștiința istorică a națiunii noastre socialiste. Deci, o altă trăsătură de unire, între istorie și actualitate, adică între teatrul „istoric” și publicul său de azi.

După experiența consumată cu Zodia Taurului, am avut timp de cinci ani obsesia căutării unei modalități de expresie și mai directe, mai populare, a celor ce aveam de spus, încercînd s-o aflui pe aceea care să „argumenteze”, cu mijloacele unei dramaturgii în același timp pregnantă și lipsite de ostentație, și care să-și găsească cel mai ușor ecoul în subconștientul istoric al spectatorului din România. Deci, m-am întors la sursele teatrului popular național : păpușile și Irozii, ambele cuprinzînd, în modalitatea lor artistică, însușiri de mare expresivitate, moștenite din tezaurul protoistoriei teatrului românesc și universal. Mi-am dat seama, pe plan teoretic, că tot ce a dat mai bun, de secole, dramaturgia și lunga carieră a artelor spectacolului, de la tragos-ul antie și trecînd prin drama elisabethană, pînă la „teatrul în teatru” contemporan, își poate afla un strămoș în cele două forme polisemice ale teatrului nostru popular — care, dacă vrei, reprezintă, în fond, una singură : „agonia” miturilor, reprezentată de omul-actor, pe scena vieții. Omul care se joacă pe sine în ipostaza luptei istorice cu inamicii eroilor săi legendari, mai bine înarmat decît acei eroi și martiri, pentru că timpul l-a ajutat să învețe atît din izbînzile, cît și din înfrîngerile lor, din adevărurile nepieritoare, ca și din erorile lor fatale.

Din această concepție despre Teatru și despre „teatrul în teatru” s-a născut și forma dramatică la care m-am decis, ca să evoc fulgerătoarea carieră politică a lui Mihai, din punctul de vedere al „actorului” de azi și (mai probabil) de mîine.

Mărturisesc că, la început, m-a muncit și pe mine dilema teatrologică a lui Marx : „a schilleriza”, sau „a shakespeareiza”. Eu îl prefer pe Shakespeare, iar în cazul de față preferința se justifică și prin faptul că eroul nostru a fost contemporan cu dramaturgul englez, aproape de-o seamă cu el. De aceea am și recurs, fără remușcări, la serviciile părintelui lui Hamlet, atunci cînd faptele istorice semănau.

În același timp, am înțeles că tradiția poetică orală — populară și cultă — avea un greu cuvînt de spus în această istorie dramatică și am recurs, în egală măsură, la datele oferite de ele, de la baladă și pînă la Bolintineanu și la cîntecul eroic modern. Iar atunci cînd necesitatea teatrală logică a intermezzo-ului comic mi-a impus-o, am transcris direct un moment din clasică noastră epopee eroi-comică Tîganiada, procedeu întrebuintat, la vremea sa (și-a lui Mihai Vodă), și de Shakespeare (amintiți-vă de Falstaff în război).

Dar, în definitiv, CUM a făcut toată această operație de atelier nu-l privește decît pe autor. Important e numai rezultatul muncii sale : dacă place și dacă se înțelege exact CE a vrut să spună.

